

УДК 630*6 (477.82)

ЛІСОГОСПОДАРСЬКИЙ КОМПЛЕКС РЕГІОНУ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Б. І. Колісник,

к. е. н., заслужений лісівник України, начальник Волинського обласного управління лісового та мисливського господарства

У статті на основі широкої інформаційної бази проведено дослідження тенденцій та закономірностей розвитку лісогосподарського комплексу Волинської області. Пропонується використовувати зважений еволюційний підхід до вирішення проблем розвитку галузі, щоб максимально використати усі наявні резерви покращення роботи/

In the article on the basis of wide informative base the research of tendencies and conformities to the law of development of wood economic complex of the Voliny region is conducted. It is suggested to take weighed, evolutionary approach to the decision of problems of development of industry, that maximally to draw on all present reserve of improvement of work.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Характерною особливістю розвитку лісового господарства України є нерівномірність розміщення лісосировинної бази в межах її території, що обумовлено природнокліматичними факторами та закономірностями соціально-економічного розвитку окремих регіонів. В результаті наша країна за рівнем забезпеченості лісовими ресурсами поступається більшості країн Європи. З іншого боку, в питанні пошуку перспективних напрямів розвитку лісового господарства як галузі, що відзначається значним часовим лагом відновлення ресурсної бази, не слід без ґрунтовного ретроспективного аналізу тенденцій розвитку галузі робити кардинальних коректив на перспективу. Зокрема, не вирішити проблему повна або часткова відмова від проведення суцільних рубок головного користування, як пропонують окремі дилетанти, адже за рахунок тимчасового самозаспокоєння господарський комплекс може втратити важливу сировинну базу у стратегічній перспективі, а ліс у перестійному віці швидше зашкодить навколишньому середовищу, ніж сприятиме його збереженню та охороні.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

У наукових працях за останні роки все більше уваги приділяється пошуку перспективних напрямів розвитку лісового господарства, аналізується зарубіжний досвід, поширюється співпраця з міжнародними інститутами і, як наслідок, нерідко пропонуються кардинально протилежні напрями вирішення проблем. Це в значній мірі відбувається у зв'язку з тим, що все більше віддалених від даної галузі дос-

лідників надто спрощено розглядають її проблеми і перспективи. В той же час ще за радянських часів в нашій країні сформувався потужна наукова школа спеціалістів у сфері лісового господарства — А. Бобко, Я. Дяченко, М. Козоріз, Я. Коваль, М. Колісниченко, В. Мікловда, Є. Мішенін, Ю. Медведєв, Ф. Морозов, О. Фурдичко, Р. Мацюк, Т. Носовський, Р. Олійник, В. Пила, М. Римар, І. Снякевич, В. Самоплавський, А. Торосов, Ю. Туниця, О. Шаблій, Г. Шевченко та багато ін. [1, 4, 5, 6, 7, 8, 9].

НЕВИРІШЕНА РАНІШЕ ЧАСТИНА ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

З огляду на викладене вище принципове значення має вироблення

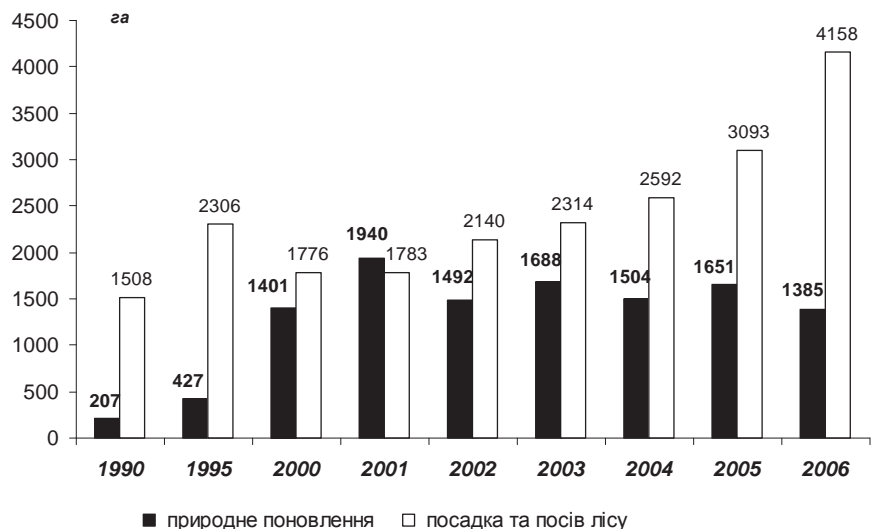

Рис. 1. Лісовідновлення у Волинській області за 1990—2006 рр. (за даними Головного управління статистики у Волинській області)

спільної позиції усіх зацікавлених у стабільному розвитку лісового господарства сторін — інститутів державної влади та ринкових інститутів, науково-дослідних організацій, місцевих громад щодо вибору стратегічних напрямків розвитку галузі. В той же час обґрунтовані висновки та пропозиції можна отримати лише після проведення детального аналізу та виявлення тенденцій розвитку лісогосподарського комплексу та його окремих ланок. Важливе значення також має врахування регіональної специфіки розвитку галузі, адже заходи, прийнятні для одних регіонів, можуть бути неадекватними для інших. Тому з метою виявлення характерних для окремого регіону або їх сукупності причин виникнення проблемних моментів необхідно провести комплексний аналіз тенденцій та закономірностей розвитку лісогосподарського комплексу.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Основне завдання даного дослідження полягає в тому, щоб на прикладі окремого лісозабезпеченого регіону і, зокрема, Волинської області, з використанням широкої інформаційної бази провести аналіз поточної ситуації та виявити основні тенденції та закономірності розвитку лісогосподарського комплексу, що забезпечить проведення адекватної оцінки змін, що відбулися, і визначити ті сфери діяльності, де необхідно внести відповідні корективи.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Для регіонів зони Полісся, які відзначаються аграрною спеціалізацією, лісові ресурси є важливим чинником їх соціально-економічного піднесення та виступають основою самодостатності місцевих громад. В той же час лісистість їх території залишається далекою від оптимального рівня, що вимагає не лише вдосконалення системи управління лісовим господарством, але й проведення цілісної оцінки сучасного стану галузі та перспектив її розвитку в контексті основних положень національної лісової політики.

Волинська область відноситься до групи найбільш заліснених регіонів України. Загальна площа земель лісового фонду області складає 691,8 тис. га, рівень лісистості — 34,3%. Це становить третину території області і 6% площі лісів України. 62,8% лісів перебуває в підпорядкуванні держлісгоспів обласного Управління лісового господарства, 27,3% лісів перебувають у користуванні міжгосподарських лісгоспів, підпорядкованих обласному Управлінню агропромислового розвитку, а решта 9,9% лісів — у користуванні інших відомств.

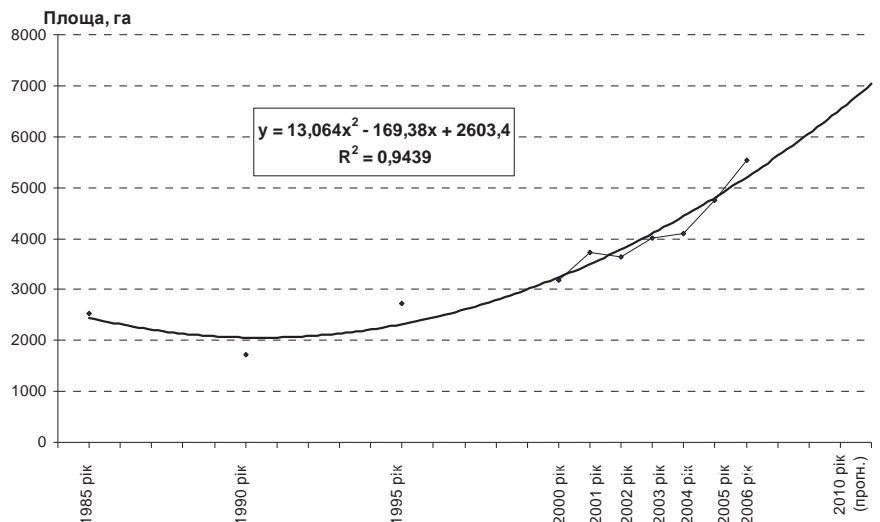
Площа природно-заповідного фонду Волинської області дорівнює 166,5 тис. га, в тому числі Шацького національного природного парку — близько 49 тис. га, Черемського природного заповідника — майже 3 тис. га.

Аналіз основних показників ведення лісового господарства у Волинській області за період 1990—2006 рр. (табл. 1) свідчить про щорічне зростання вартісних показників виробництва продукції, особливо у 2001 році (у 1,7 рази).

Таблиця 1. Основні показники ведення лісового господарства у Волинській області за 1990—2006 рр.*

Показник	Рік									
	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	
Обсяг продукції лісового господарства, тис.грн.	...	...	26788	45502	51738	53643	75101	96180	118019	
Лісовідновлення, га	1715	2733	3177	3723	3632	4002	4096	4744	5543	
у тому числі:										
посадка та посів лісу	1508	2306	1776	1783	2140	2314	2592	3093	4158	
природне поновлення	207	427	1401	1940	1492	1688	1504	1651	1385	
Рубки лісу головного користування, тис.га	1,5	1,3	0,9	0,7	2,7	2,5	2,6	2,7	2,7	
Ліквідна деревина від рубок головного користування, тис.щільн.м3	476,5	204,6	328,1	414,2	481	449	487	514	514	
Ліквідна деревина в середньому з 1 га рубок головного користування, щільн.м3	317,7	157,4	364,6	591,7	178,1	179,6	187,3	190,4	190,4	
Рубки пов'язані з веденням лісового господарства, інші рубки та очищення лісу від захаращеності, тис.га	35,7	29,3	20,5	16,6	17,2	49,9	25,0	43,1	36,4	
Ліквідна деревина від інших видів рубок, тис.щільн.м3	293	125,8	201,8	253,5	250	355	404	363	462	
Ліквідна деревина в середньому з 1 га інших видів рубок, щільн.м3	8,2	4,3	9,8	15,3	14,5	7,1	16,2	8,4	12,7	
Переведено лісових культур у вкриті лісом землі, га	-	1784	1636	1692	1759	2052	1807	1869	2006	
Захист лісу від шкідників і хвороб біологічним методом, тис.га	10,4	10,5	26,1	12,6	13,3	28,3	19,2	30,2	9,2	
Кількість лісових пожеж	103	131	161	132	190	176	110	124	355	
Лісова площа пройдена лісовими пожежами, тис.га	82	85	110	107	369	257	73	58	1738	
Загибель лісових насаджень, га	227	293	686	672	882	641	907	397	954	

* За даними Волинського обласного управління статистики

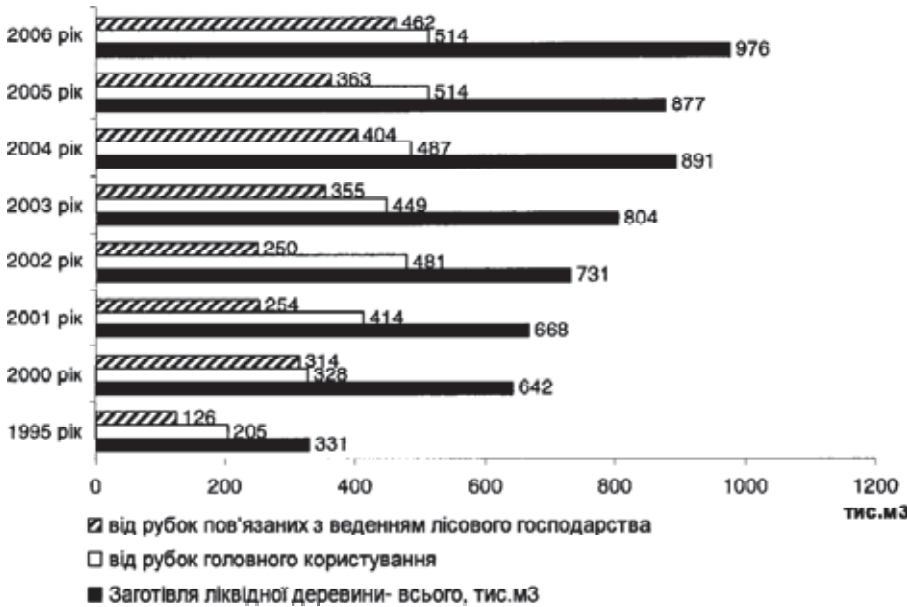
Рис. 2. Тенденція лісовідновлення у Волинській області за період 1985—2006рр. та прогноз до 2010 року (за даними Головного управління статистики у Волинській області)

А загалом за період 2000—2006 лісового господарства зросло більше рр. обсяги виробництва продукції ніж у 4 рази. Водночас спостерігається тенденція до зростання площ та обсягів заготівлі ліквідної деревини від рубок головного користування, тоді як щодо ведення рубок догляду та інших видів рубок певної тенденції не спостерігається. Як позитивний слід відмітити стрімке зростання починаючи з 2002 року, площ створення захисних насаджень [2].

Поряд з цим як позитивний момент слід виділити зростання площ лісовідновлення за роки незалежності. Так, якщо у 1990 році було проведено лісовідновлення на площі 1715 га, то у 1995 році його обсяг збільшився до 2733 га (або у 1,6 рази), а після щорічного зростання у 2006 році досягнув найвищого рівня — 5543 га. В той же час, ґрунтовніше дослідження свідчить, що лісовідновлення в області до 2000 року проходило переважно за рахунок посадки та посіву лісу (рис. 1).

За рахунок проведення спеціальних заходів щодо сприяння природному поновленню, вже починаючи з 2000 року його обсяги значно збільшилися, а у 2001 році навіть перевищили обсяги посадки лісу.

В той же час, щоб робити ґрунтовні висновки про те, в якому напрямку рухається лісове господарство регіону, важливо прослідкувати зміну показника лісовідновлення за більш тривалий період [3]. На основі даних про зміну цього показника починаючи за період з 1985 року по 2006 рік (рис. 2), можна відмітити певне погіршення ситуації у 1990 році, коли показник лісовідновлення опустився порівняно з 1985 роком (2536 га) менше рівня 2 тис. га (1715 га). Але вже до 1995 року ситуація значно покращилася — лісовідновлення досягло рівня 2733 га. В наступні роки спостерігається прискорення темпів лісовідновлення, яке за пе-

Рис. 3. Заготівля ліквідної деревини у Волинській області за період 1995–2006рр.
(за даними Головного управління статистики у Волинській області)

ловного користування за допомогою регресійного аналізу було оброблено інформаційну базу зміни цього показника, починаючи з 1995 року, та отримано адекватну ($R^2=0,9389$) квадратичну модель зміни цього показника, на основі якого отримано прогноз його рівня до 2008 року. Як бачимо з рис. 4, є всі підстави говорити про те, що показник заготівлі деревини від рубок головного користування у 2008 році може перевищити 550 тис. щільн. м³ та продовжувати збільшуватись у наступних періодах. Тобто лісгосподарський комплекс області в змозі забезпечити зростаючий попит у якісній деревині за рахунок використання власних резервів та без підвищення інтенсивності лісокористування.

Аналіз обсягів заготівлі ліквідної деревини у Волинській області в розрізі основних сортиментів протягом 2000–2006 рр. (рис. 5) свідчить про те, що майже удвічі за цей період зріс обсяг заготівлі лісоматеріалів круглих (з 246,2 тис. м³ до 486,7 тис. м³). В той же час, обсяги заготівлі деревини для технологічних потреб зростали меншими темпами (з 164,4 тис. м³ до 240,0 тис. м³), а обсяги заготівлі дров для опалення практично не змінилися (201,1 тис. м³ у 2000 році та 214,8 тис. м³ у 2006 році).

Важливе значення має проведення порівняльного аналізу ефективності лісозаготівель та лісовідновлення. Як бачимо з табл. 2, у 2003 році в середньому по області в розрахунку на 1 га рубок заготовлялося 15,3 м³ ліквідної деревини, а у 2004 році цей показник збільшився удвічі — до 32,3 м³/га. Це відбулося за рахунок суттєвого зростання цього показника в більшості районів і, зокрема, у Вол.-Волинському, К-Каширському, Ківецьському, Ковельському, Луцькому, Маневицькому, Старовижівському, Турійському та Шацькому. При цьому найбільшим значенням цього показника відзначалися К-Каширський (62,9 м³/га), Луцький (49,5 м³/га) та Старовижівський (40,9 м³/га) райони.

ріод 2000-2006рр. зросло з 3177 га до 5543 га (тобто порівняно з 1985 роком — цей показник збільшився у 2,2 рази).

До того ж є всі підстави для подальшого збереження зазначеної тенденції, оскільки кожне лісгосподарське підприємство вирощує достатню кількість лісового насіння та саджанців основних лісоутворюючих порід, суттєво покращились їх генетичні властивості, удосконалено систему вирощування посакового матеріалу в коробах.

Використання економіко-математичних методів і, зокрема, елементів регресійного аналізу на основі широкої інформаційної бази за період 1985–2006 рр. дозволило отримати адекватну лінію регресії ($R^2=0,9439$), що описується квадратичною моделлю, і дає всі підстави прогнозувати збільшення показника лісовідновлення у 2010 році до рівня 7000 га.

Важливо вивчити тенденції загальних обсягів заготівлі ліквідної деревини, яка є основним продуктом лісового господарства (рис. 3).

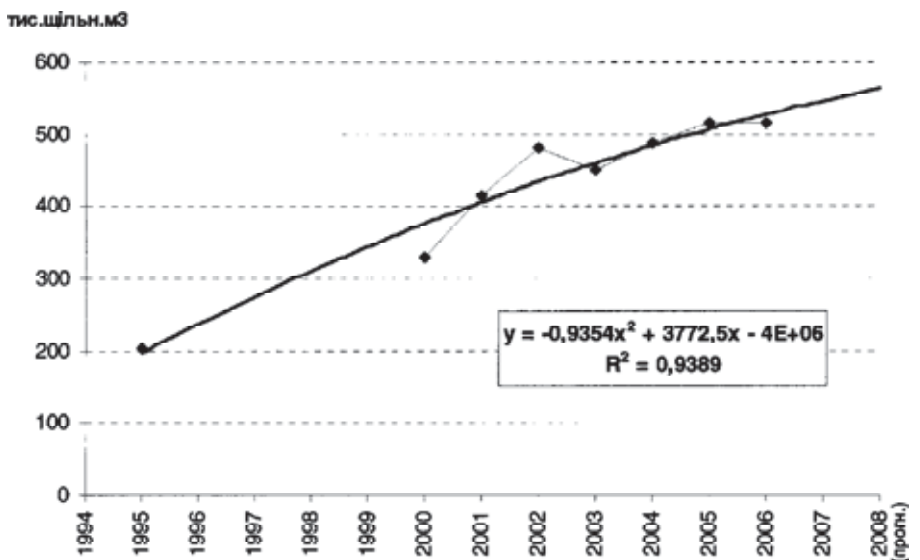
Якщо у 1995 році загалом було заготовлено 331 тис. м³ ліквідної деревини, в тому числі 205 тис. м³ від рубок головного користування і 126 тис. м³ від рубок пов'язаних з веденням лісового господарства, то до 2000 року обсяг заготівлі зріс на 94,5 % (за рахунок рубок головного користування — на 60 % та рубок, пов'язаних з веденням лісового господарства, — в 1,5 рази). Збільшення заготівлі у 2001 році на 4 % порівняно з попереднім роком відбулось у зв'язку із зменшенням заготівлі від інших рубок на 19,1 %. В 2002 році обсяг заготовленої деревини від рубок головного користування становив 481 м³, від інших рубок — 250 м³. 2004 рік характеризувався зростанням обсягу заготівлі на 10,8 % за рахунок збільшення обсягу від рубок головного користування — на 8,5 % та від інших рубок — на 13,8 %.

У 2005 році відбулося подальше збільшення обсягу заготівлі ліквідної

деревини від рубок головного користування до 514 тис. м³ (на 27 тис. м³ або 5,5%). Але, з іншого боку, обсяги заготівлі ліквідної деревини від інших рубок зменшилися до 363 тис. м³ (або на 10 % до попереднього року). 2006 рік характеризувався найбільшим рівнем заготівлі за увесь період, що відбулося за рахунок зростання обсягів заготівлі від рубок, пов'язаних з веденням лісового господарства, які також досягнули найвищого рівня (462 тис. м³).

Загалом за аналізований період загальні обсяги заготівлі ліквідної деревини збільшилися у 3 рази, в тому числі від рубок, головного користування — у 2,5 рази, а від інших рубок — у 3,7 рази, що свідчить про підвищення ефективності проведення рубок пов'язаних з веденням лісового господарства.

З метою виявлення закономірностей заготівлі деревини від рубок го-

Рис. 4. Тенденція заготівлі ліквідної деревини від рубок головного користування у Волинській області за період 1995–2006 рр. та прогноз на 2008 рік
(за даними Головного управління статистики у Волинській області)

Але у 2005 році середній обсяг заготівлі ліквідної деревини з 1 га рубок знову зменшився — до 19,2 м³/га, тобто дещо вищого від рівня 2003 року. При цьому, лише Луцький район із значенням показника на рівні 49,3 м³/га зберіг лідируючу позицію порівняно з минулим роком. У 2006 році цей показник зріс до 25,0 м³/га за рахунок покращення ситуації практично по усіх районах.

Процес лісовідновлення відбувався більш рівномірно, а ефективність цього процесу постійно підвищувалася, про що свідчить постійне зростання середнього обсягу лісовідновлення з 1 тис. га наявного лісового фонду (з 5,8 га у 2003 році до 8,0 га у 2006 році). Найбільшим значенням цього показника протягом усього періоду відзначався Ковельський район.

Комбінований аналіз співвідношення площі лісовідновлення та площі рубок лісу свідчить про те, що у 2004 році відбулося зростання середньої величини цього показника порівняно з попереднім роком майже у 2 рази. При цьому найбільші позитивні зміни відбулися у К-Каширському районі, де цей показник збільшився більше ніж у 3 рази. Але у 2005 році ситуація знову погіршилася — середнє значення показника знизилася до 0,15 га у 2004 році до 0,10 га, хоча у 2006 році цей показник був на рівні 2004 року — 0,14 га.

Враховуючи той факт, що лісокористувачі повинні дотримуватися чітко визначених за результатами лісовпорядкувань обсягів заготівлі деревини, важливо проаналізувати, чи покращення показників розвитку лісового господарства не відбувалося шляхом залучення додаткової ресурсної бази, ніж це передбачає ліміт лісосічного фонду.

Результати проведеного аналізу використання ліміту лісосічного фонду держлісгоспами системи Держкомлісгоспу України у Волинській області (рис. 6) свідчить про те, що загальний рівень цього показника протягом аналізованого періоду не перевищував 98,6%, тобто підприємства загалом не використали повністю обґрунтовані можливості проведення лісозаготівель та мають певний резерв їх збільшення у наступних періодах.

На наступному етапі важливо проаналізувати, як зміна кількісних показників розвитку лісового господарства відобразилася у зміні вартісних показників реалізації продукції в розрізі основних сфер діяльності лісогосподарських підприємств. Як показує аналіз зміни обсягів реалізації продукції держлісгоспами Волинської області в розрізі основних сфер діяльності за період 2002—2006 рр. (рис. 7), збільшення реалізації відбулося за усіма сферами,

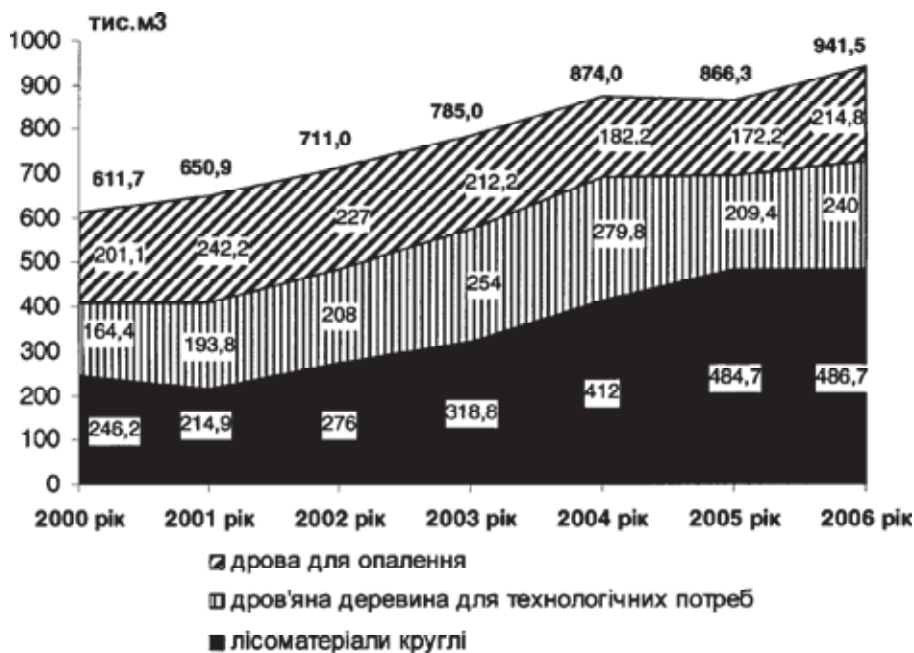

Рис. 5. Заготівля ліквідної деревини в розрізі сортиментів за 2000—2006 рр. (за даними Головного управління статистики у Волинській області)

але найбільшим значенням даного показника та його приростом характеризувалися сфери лісового господарства та виробництва деревини, обсяг яких за аналізований період збільшився, відповідно, у 3,7 рази та 1,9 рази.

Найбільшим був приріст даного показника у сфері лісового господарства у 2006 році (з 52,3 млнгрн. до 87,8 млнгрн. або у 1,7 рази). Обсяги реалізації продукції інших галузей протягом усього періоду були значно меншими, а у сфері харчової промисловості відбулося навіть зменшення даного показника практично у 2 рази. Аналіз зміни струк-

тури реалізації продукції в розрізі основних видів економічної діяльності свідчить про щорічне збільшення частки лісового господарства — з 40,1% у 2002 році до 63,7% у 2006 році. В той же час відбулося суттєве зменшення частки харчової промисловості (з 6,8% до 1,5%), виробництва деревини та виробів з деревини (з 40,0% до 31,8%), а також оптової торгівлі (з 12,1% до 1,6%). Тобто спостерігається тенденція до сировинної орієнтації діяльності державних лісогосподарських підприємств регіону за рахунок зменшення питомої ваги обсягів реалізації продукції власних

Таблиця 2. Порівняльний аналіз ефективності лісозаготівлі та лісовідновлення в розрізі районів Волинської області за 2003—2006 роки.*

Район	Заготівля ліквідної деревини з 1 га рубок, м ³				Лісовідновлення з 1 тис. га лісу, га				Площа лісовідновлення в розрахунок на 1 га рубок лісу, га			
	2003 рік	2004 рік	2005 рік	2006 рік	2003 рік	2004 рік	2005 рік	2006 рік	2003 рік	2004 рік	2005 рік	2006 рік
Волинський	24,1	37,6	38,4	34,4	5,0	6,0	7,1	13,3	0,08	0,13	0,15	0,21
Горохівський	26,1	20,0	38,7	39,3	1,7	2,6	4,1	10,0	0,13	0,06	0,12	0,33
Іваничівський	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Каширський	19,0	62,5	27,1	48,1	7,3	7,6	10,3	8,2	0,12	0,38	0,24	0,24
Ківерцівський	25,2	29,4	28,0	26,9	7,3	7,7	8,1	10,2	0,12	0,13	0,12	0,14
Ковельський	25,4	29,8	15,4	17,7	10,7	10,1	12,0	10,8	0,20	0,21	0,13	0,13
Локачинський	500,0	20,8	17,0	19,6	2,0	2,4	3,3	1,1	4,17	0,21	0,23	0,08
Луцький	1,7	49,5	49,3	42,5	4,6	6,1	6,6	5,4	0,00	0,15	0,16	0,15
Льобівський	7,7	30,9	12,5	15,9	4,0	5,5	5,2	7,4	0,03	0,17	0,07	0,11
Льобомльський	37,3	27,0	19,5	22,2	5,7	5,5	5,9	7,3	0,19	0,13	0,09	0,11
Маневицький	13,9	30,0	17,4	28,0	5,7	5,3	5,7	7,8	0,05	0,09	0,06	0,12
Ратнівський	45,9	34,8	21,6	30,1	7,9	8,0	8,7	7,0	0,35	0,23	0,16	0,19
Рожищенський	34,0	11,0	5,1	4,7	3,2	3,3	3,3	2,4	0,24	0,07	0,04	0,02
Старовижівський	20,3	40,9	11,4	15,7	3,0	2,8	5,9	7,4	0,09	0,17	0,09	0,13
Турійський	21,4	38,1	23,9	27,3	2,2	2,3	2,5	9,1	0,06	0,11	0,07	0,26
Шацький	20,8	26,9	13,7	16,2	3,2	2,9	2,7	6,3	0,09	0,10	0,05	0,12
Всього	15,3	32,3	19,2	25,0	5,8	5,9	6,9	8,0	0,08	0,15	0,10	0,14

* За даними Волинського обласного управління статистики

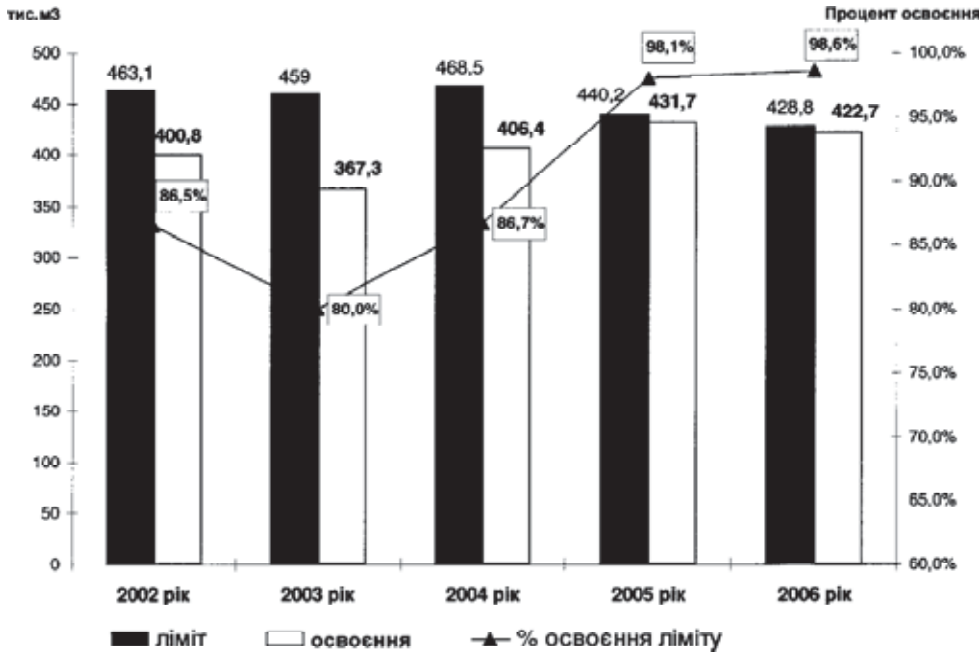

Рис. 6. Використання ліміту лісосічного фонду держлісгоспами Волинської області за 2002—2006 роки (за даними Управління лісового господарства Волинської області)

переробних виробництв, оскільки важливим завданням лісового господарства регіону є забезпечення зростаючих потреб лісопереробних підприємств якісною сировиною.

ВИСНОВКИ

Отже, при вирішенні проблем розвитку лісового господарства без детального та глибокого аналізу тенденцій розвитку галузі не можна приймати кардинальних рішень, адже спрощений та недалекоглядний підхід без врахування думки компетентних та досвідчених спеціалістів-лісівників може в кращому випадку лише частково покращити поточну ситуацію, а в найгіршому — створи-

ти системні суперечності у структурі управління галуззю та посилити диспропорції у структурі лісоресурсного потенціалу.

Щоб уникнути зазначених непорозумінь, потрібно використовувати зважений, еволюційний підхід до вирішення поточних проблем розвитку галузі та не вимагати швидких результатів, адже з огляду на тривалий період лісовідновлення позитивні зміни у короткостроковому періоді практично неможливо явно відслідкувати.

Щодо лісогосподарського комплексу Волинської області, то ретроспективний аналіз тенденцій його розвитку, проведений із застосу-

ванням регресійних моделей, дає можливість наочно переконатись, що протягом останнього десятиріччя підтримується стабільна тенденція до збільшення площ лісовідновлення. До того ж лісовідновлення забезпечується у значно більших розмірах ніж у 1985 році, та є всі підстави говорити про збільшення цього показника до 2010 року не менш як на 8% порівняно з 2006 роком (тобто до 7 тис. га на рік). Також постійно покращується сортиментна структура заготовленої деревини, спостерігається тенденція до зростання обсягів заготівлі ліквідної деревини від рубок головного користування при тому, що лісокористувачі не в повній мірі освоюють визначений ліміт лісосічного фонду. Все це переконливо свідчить про те, що у діяльність лісогосподарського комплексу регіону не потрібно вносити кардинальних змін, а важливо лише створити умови для подальшого продовження обраного курсу та використання усіх наявних резервів покращення роботи на науково обґрунтованій основі.

Література:

1. Бобко А.Н. О непарадоксальных путях совершенствования лесного кодекса Украины или в плену идей огосударствления "управления лесами" в рыночной Украине // "WoodBusiness", № 2. — 2003 р.
2. Колісник Б.І. Ефективність функціонування лісогосподарських підприємств в системі АПК регіону // Агросвіт — 2007. — № 19. — С. 10—16.
3. Колісник Б.І., Шубалий О.М. Економіко-статистичне дослідження тенденцій розвитку лісогосподарських підприємств // Статистика України. — 2007. — № 4. — С. 58—64.
4. Мишенин Е.В., Паламарчук В.А. Формирование финансово-правового механизма функционирования лесного комплекса // Стратегія розвитку України: Наук. зб. — Вип. 6 (13) / Голов. ред. О.П. Степанов. — К.: КНЕУ, 2002. — С. 45—77.
5. Медведєв Ю., Дяченко Я. Проблеми розвитку лісопромислового комплексу: пріоритети, структура, ефективність // Економіка України. — 1999. — № 1. — С. 13—19.
6. Олійник Р. Лісова політика: темрява перед світанком? // WoodBusiness, № 2. — 2004 р.
7. Пила В.І. Програмно-целевое планирование лесопромышленного комплекса. — К.: Наук. думка, 1990. — 208 с.
8. Самоплавський В.І., Торосов А.С. Удосконалення системи управління лісами при переході до ринкової економіки // Лісовий журнал. — 1993. — № 3. — С. 3—6.
9. Фурдичко О.І. Ефективність ресурсно-виробничого потенціалу лісогосподарського комплексу (теорія, методологія, практика). — Л.: Світ, 1995. — 228 с.

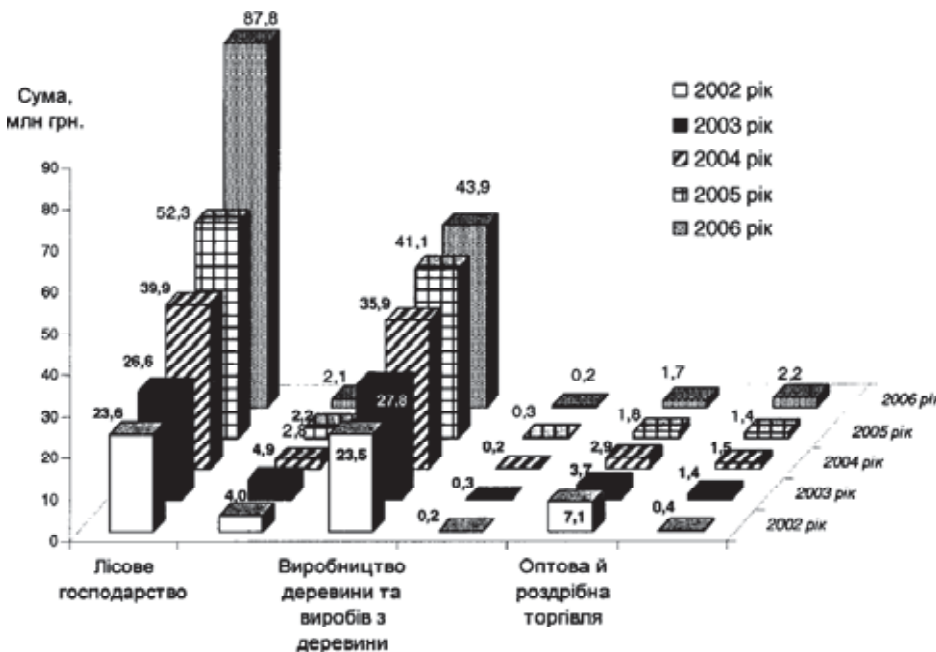

Рис. 7. Обсяги реалізації продукції за сферами діяльності по держлісгоспах за 2002—2006 рр. (за даними Управління лісового господарства Волинської області)